DISSERTATIO SOLEMNIS MEDICA

DE

FEBRIBVS ET VARIOLIS VERMINOSIS

QVAM

ILLVSTRIS AC GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS AVCTORITATE ET CONSENSV

PRAESIDE

GODOFREDO CHRISTOPHORO

BEIREISIO

DOCTORE MEDICO ET PHILOSOPHO

SERENISSIMO BRVNOVICENSIVM AC LVNEBVRGENSIVM DVCI AB AVLAE CONSILIIS, PRIMARIO PROFESSORE MEDICINAE, CHEMIAE, PHARMACEVTICES, CHIRVRGIAE, PHYSICES, BOTANICES ET RELIQVAE HISTORIAE NATVRALIS, A SERENISSIMO DVCE CONSTITVTAE SOCIETATIS MEDICINAM EXERCENTIVM PRAESES ET VARIIS SOCIETATIBVS MEDICIS, PHYSICIS, OECONOMICIS ET LITTERARIIS ADSCRIPTO

PRO GRADV DOCTORIS

ET SVMMIS IN MEDICINA HONORIBVS RITE IMPETRANDIS

DIE II MARTII MDCCLXXX

IN IVLEO MAIORI

PALAM DEFENDET

AVCTOR

PHILIPPVS ERNESTVS HINZE

BRVNOVICENSIS.

HELMSTADII

TYPIS VIDVAE B. P. D. SCHNORRII ACAD. TYPOGR.

§. I.

Multum diuque de materia, de qua dissertationem medicam conscribere possem, cogitaui, et si vnam alteramue materiam elegeram atque circumspiciebam, vtrum eadem ab aliis iam sit pertractata, semper sedula facta inquisitione inueni, eam iam dudum saepius eodem scopo esse elaboratam. Postquam igitur per satis longum tempus dubius haeseram, an huncce aut illum morbum in specimine meo academico explicarem, tandem mihi in mentem incidit, de febre verminosa paucis differere.

§. II.

Hanc ideo mihi sumsi materiam, quoniam neque centies recoctam, neque inutilem, sed potius medicinam facientibus in primis vero iunioribus medicis in limine exercitii artis salutaris positis sci-

tu necessariam esse iudicaui, tum quia febris verminosa ad morbos frequentissimos pertinet, quibus homines cuiusuis aetatis, sexus et temperamenti adfligi solent, et qui in cunctis terrae tractibus grassantur; tum quia morbus est infantes maxime inuadens, plerique autem homines medicis iunioribus experientia nondum satis edoctis diffidentes infantum solum morbos iis curandos permittunt. Neminem vero latere potest, multo difficilius esse, infantum, quam adultorum hominum morbos cognoscere illisque mederi. Sermo enim infantibus deficiens, horum sensuum eosque explicandi confusa ratio, nerui puerorum nimis sensiles, eorum metus propter medicamenta ingrata, et sexcenta alia, vel praestantissimum medicum in obseruando morbo confundere possunt. Praeter ea de hoc morbo disputandi hoc mihi ansam dedit, quod plurimi medici, qui de febribus dilucide satis scripserunt, omnia quidem febrium genera egregie explicauerint, sed vel plane non vel paucis tantum verbis huius febris mentionem fecerint; quum tamen sit morbus tam frequenter occurrens, exitialis quandoque, interdum admodum absconditus. Non defuerunt mihi occasiones tales visendi aegrotos duce Optimo Praeceptore Illustr. BEIREISIO, PRAESIDE, cuius in medendo dexteritatem et felicitatem per duos annos et dimidium, admiratus sum, cui omnia in medendi arte debeo, et gratissima mente id quod ab Illo accepi, reddo. Obiiciat forsan aliquis, me parum optimi Praeceptoris expectationi respondisse. Sed

is

is velim perpendat, viribus deficientibus, voluntatem tamen esse laudandam.

§. III.

De febrium quodam genere hic differens, paucis in naturam febris generatim inquirendum erit, explicandum deinde, qualis sit febris verminosa, vnde oriatur, quomodo dignoscatur, qua ratione eidem mederi, et quibus remediis morbum hunc imminentem arcere queamus. De his multa quidem essent dicenda et exponenda, nisi et temporis, quod mihi adhuc reliquum est, et paginarum harum angustia istud vetarent.

§. IIII.

Si ingentem illam symptomatum catenam febricitantium attento animo perlustramus, inueniemus, quod cuncta de spasmis et eorundem effectu testentur, tendens ille in dorso perceptus dolor, oscitatio, pandiculatio, et multi alii ingrati sensus, qui incedente febrili paroxismo aegros vexare solent, horror, membrorum rigor, frigus cum tremore totum corpus conquassans, et innumera alia symptomata, naturam febris in primis in spasmo consistere manifeste nobis declarant. Deinde si arteriarum pulsum eorum qui febre laborant examinamus, semper in illo aliquid modo plus, modo minus a naturali deflectens animaduertimus. Quod si igitur in febre omni duo haec phaenomena occurrunt, spasmus nempe et pulsus a naturali abhor-

 rens,

rens, iure meritoque in vtrisque his essentiam febris ponere, et ab iisdem symptomatibus febris definitionem deriuare, mihi licebit.

§. V.

Febris itaque est spasmus vniuersalis cum pulsu minus naturali coniunctus. Si morbus praecipuus ad naturam febris pertinet, id est, si proxime tamquam effectus ex causa proxima morbi deriuandus est, febris dicitur idiopathica, symptomatica autem, quae non proxime a causa proxima morbi dependet, sed ex morbo ipso, vti morbus ex sua causa prognascitur. Porro febres multum inter se differunt, pro diuersa earum indole, decursu, typoque, quem seruant. Sed vt tabulam illam magnam febrium synopticam hic exhibeam, nec spatium huic libello destinatum nec scopus meus requirit, sufficiat adnotare, febrem verminosam ad classem febrium symptomaticarum pertinere.

§. VI.

De multiplicibus febrium causis hic solummodo generatim indico, quod omne id, quod partes corporis nostri sensiles ad spasmum vniuersalem sollicitare, et vi huius spasmi sanguinis circuitum inordinatum reddere potest, ex quo pulsus a naturali abhorrens oritur, qui modo maiori, modo minori duritie, modo maiori, modo minori celeritate digitum explorantis medici ferit, febrem etiam accendere valeat. Sed hae causae sunt infinitae

tae

tae numero et varietate. Vnam itaque ex his tantummodo ſelegi, quae creberrime ad motus febriles excitandos anſam praebet, vermes puto res viliſſimas et abiectiſſimas, quae tamen ſanitati et vitae innumeris modis inſidias ſtruunt, quas, ſi omnes et ingentem illam morborum verminoſorum cohortem hic enarrare vellem, dies me citius, quam dicendi materia deficeret. Notum enim eſt ex clariſſimorum virorum ſcriptis, nulla corporis noſtri caua dare, in quibus vermes non eſſent reperti. Caput ipſum a), cor b) et reliquae nobiliores partes ſecundum fida obſeruata, nequidem ab hiſce animalibus immunes ſunt. Sed mitto haec vermium genera, mitto, de eorum ortu controuerſiam, labore hoc iam pridem multi defuncti ſunt auctores c).

§. VII.

Hic itaque ſolummodo de illis vermibus diſſeram, qui ſaepius in corpore humano inueniuntur et creberrime febres excitant, in primis viis, ventriculo nempe et inteſtinis inhabitantes, videlicet

 Aſca-

a) In cerebri ſinu longitudinali ſuperiori vermis lumbrico ſimilis repertus eſt, vid. *Hiſt. de l' Acad. royale des ſciences* a Paris 1700. pag. 40.

b) In eius ſuperficie vermem longitudine palmam referentem et quidem viuentem reperiit HAENIVS vid. *Acta Phyſico medica Acad. nat. curioſ. vol. VII pag. 54.*

c) Vid. DAN. CLERICI *lumbrici lati hiſtoria*, ANDRY *de la generation des vers dans le corps de l' homme* Par. 1741. GVALTHERI van DOEVEREN Diſſ. *de vermibus inteſtinalibus hominum.* Lugd. Bat. 1753.

Afcaris lumbricoides d) et vermicularis LINNAEI e), cuius optimam delineationem in VALLISNIERIO f), et bonam defcriptionem in Clar. PHELSVMII *Hiftoria phyfiologica afcaridum* inuenimus, priorem medici lumbricum teretem, alterum afcaridem vulgarem vocant, et lumbrici lati fiue teniae L. g). Reliqua vermium genera, quae in canali inteftinorum reperta funt, nimirum Lumbrici terreftris varietas γ L. h), Afcaris trichiura L. i) fiue Trichuris ROEDERERI, qui primus eam obferuauit k), quamque faepius Illuftr. BEIREISIVS mihi oftendit, Fafciola inteftinalis L.

d) CAROLI LINNAEI *Syft. nat.* edit. HOLM. A. 1766. pag. 1076.
e) Vid. ibid. p. 1323.
f) Vid. VALLISNIERI *Confiderazioni ed efperienze intorno alla generazione de' vermi ordinari del corpo umano.* In Padoa MDCCX. form. quartan. Tab. IIII.
g) Vid. *L. Syft. nat. p. 1323.* feq. Optimas Taeniae icones et defcriptiones in VALLISNIERII *libro citato Tab. I et II pag. 70.* reperimus. In LINN. AMOEN. *Acad. Vol. II. Tab. I. pag. 73. feq.* et in Cel. BONNETI *Memoires de Mathematique et de Phyfique prefentés a l' Academie Royale des fciences par divers fcavans* a Paris 1750 *Vol I. p. 478. feq.* et eius *Abhandl. aus der Infectologie aus dem Franzöfifchen überfezt und mit einigen Zufaetzen* herausgegeben von IOH. AVG. EPHR. GOEZE Hal. 1774. *Tab. I et II. pag. 1 feq.* Vidi etiam taeniam eleganti capite ouali filo tenui adhaerente fedecim pedes longam quam Ill. PRAESES die 21 Novembr. an. 1777 ex inteftinis AVGVSTI MARNIZII murorum fabri Helmftadienfis adhibita folutione refinae ialappae in vini fpiritu eiecit, quamque Ill. PRAESES adhuc in fupellectili fua rerum naturalium adferuat.
h) Vid. IBID. *pag. 1077.*
i) Vid. EI. *Mantiff. plantar. II. p. 543.*
k) Vid. EI. *Diff. de morbo mucofo p. 41. et Tab. III. fig. 4. a. b.*

L. l) et GORDIVS niueus ab ANTONIO ROLANDI filio MARTINO repertus m) rarius occurrunt. Animalis notiſſimi, Aſcaridis nempe lumbricoidis L. deſcriptionem hic in medium proferre ſuperuacaneum eſſe duxi; pauca tamen de illius ortu in inteſtinis, quatenus in cura morbi et eius prophylaxi vſum habere poſſit, praemittam.

§. VIII.

Veteres medici vermes inteſtinales ex putredine, ſeu ex materia ſpiſſa caloris atque motus inteſtini ope naſci, arbitrati ſunt, inter quos referendus eſt HIPPOCRATES n) cui adſentitur HELMONTIVS o). Haec opinio non multum ab illa Epicureorum diſcrepat, qui omnia fortuito atomorum concurſu facta eſſe, perhibuerunt. Qui illam ſententiam tuentur, placitum ſuum variis experimentis ſtabilire conati ſunt, donec FRANCISCVS REDIVS aliique poſt illum hancce falſam opinionem experimentis captis conuellerunt. Plerique recentiorum naturae ſpeculatorum recte docent, vermes in inteſtinis reperiundos nec ex putredine ortos,

l) Vid. LINN *ſyſt. nat. p. 1078. et Amoen. Acad Vol. II. p. 71.*

m) Vid. *der Koen. Schwed. Academie der Wiſſ. Abhandlungen vol. XXXIII. pag. 259 ſeq.*

n) *Oper.* HIPPOCR. *omn. ſtudio et opera* STEPHANI MACKII Vienn. 1743 et 1749 form. maxima *Tom. II de Morbis lib. IIII. cap. XVI pag. 292. n. 345.* et edit. FOES. *p. 511.* Επην γενηται πυον καυσωδες απο τȣ γαλακτος και τȣ ἁιματος συσσηπομενȣ και πλεοναζοντος, ἁτε γλυκεος εοντος, ζωον απογενναται αυτοθι.

o) Tract. ſextuplex digeſtio alimenti humani §. 18.

tos, nec homini esse congenitos, sed ab ouulis, vel vermibus iam exclusis originem ducere, qui copiosissimi in aquis latent p), et in variis ciborum generibus inhaerent atque cum hisce degluciuntur; in canali intestinali dein adiuuante calore et primo putredinis gradu ibi exsistente excluduntur, aut iam exclusi optime nutriuntur et propagantur. De taenia extra corpus animalium inuenta habemus testimonium Immortalis LINNAEI q) qui minimam taeniam prope Iernam Dalekarliae ad fontem acidularem in ipsa palude ambiente, et Cel. VNZERI r) qui eam in aqua fontana inuenerunt. Ascaris lumbricoides L. seu lumbricus teres, vulgaris corporis humani quantum equidem scio, a nemine alio huc vsque extra corpus hominum et brutorum repertus est. Laetor itaque, me hanc nactam esse palam profitendi occasionem, Illustr. PRAESIDEM hunc vermem saepissime in aqua pura fontana per plures annos inuenisse, et non solum mihi, sed cunctis quoque fere suis auditoribus viuum demonstrasse. Nam accurato instituto examine ope microscopii optimi distincte in ore eius tres illi noduli et tubulus medius inter hos, quibus praecipue ab aliis vermibus et in primis a Lumbrico terrestri L. distinguitur, obseruari potuerunt. Nineus hic Asca-

p) Hanc sententiam iam defendit GODOFREDVS BIDLOVS in libro de animalibus in ouino hepate repertis. *p. 16.*

q) *Amoen. Academ. Vol. II. p. 93.* et *System. nat. edit. XII.* Holm. 1766. *p. 1324.*

r) *Hamburgisches Magazin VIII. Bandes 3 Stück p. 314.*

Ascaris lumbricoides L. tres et nonnumquam quatuor lineas geometricas longus est, et in maximo numero eorum nullus repertus est maior. Crassitudine aequalis est tenui filo. Per omnes menses in aqua, quae e puteo coenobii Diui Ludgeri hauritur, eum inuenit, in quo nec pisces, nec alia animantia reperiuntur, e quorum corpore hi ascarides excerni potuissent, vti quidem Cel. PHELSVMIVS autumat s). Non autem solum in hac vrbe, sed etiam sub initium mensis Decembris anno MDCCLXXII, quum SERENISSIMVS PRINCEPS ASCANIENSIS prope Ballenstadium Illustr. PRAESIDEM adsiduis venatibus oblectaret, quae est LITTERATISSIMI HVIVS PRINCIPIS erga viros litteratos singularis clementia, ibidem eundem Ascaridem lumbricoidem L. in aqua fontana reperiit et in vitro obturato secum Helmstadium viuum transportauit. Corruit igitur hac saepius repetita et accurata obseruatione opinio VALLISNIERII t)

 AN-

s) Ei. *Histor. physiol. ascaridum p. 73.*

t) *Lib. citat. p. 52.* E' manifesto, inquit, con oculata sperienza, ch' ogni animale, incominciando dall' uomo sino al più abbietto sopra la terra, ha i suoi vermi interni particolari, e dimestici abitatori. Et *p. 53.* Nascono dunque in noi i nostri vermi, si nutriscono in noi, si propagano in noi, e con noi, e succiamo dalle nostre Madri, o nell' utero, o col Latte questa sfortunata Eredità verminosa, la quale non sò poi, se sia una pena, o una legge della Natura, e lascio ponderarlo alla sublimita del suo ingegno. Io non so, se sieno stati creati ne' nostri primi Parenti, accioccchè consumassero senza dolore, e con una fame innocente il solo nocivo, ed escrementoso,

ANDRII u) CLERICI x) CVLETI y) aliorumque, qui HIPPOCRATIS z) auctoritate nixi perhibuerunt, vermes in inteſtinis hominum et aliorum animantium reperiundos iis eſſe congenitos, aeque ac commentum eorum, qui a putribus

toſo, o per qualche altro a noi recondito fine, ſo certo, che v' annidarono coſì bene, che mai più ſ' è eſtinta la ſpezie, ſo, che ſtanno in noi famigliarmente, come nel loro piccolo Mondo, contenti naturalmente della più ſozza, ed ignobile cloaca del medeſimo, come tutti i vermini eſterni ſi contentano de' ſoli loro eſterni covili.

u) *Lib. cit.*

x) *Lib. cit.*

y) S. COVLETVS de *Aſcaridibus et Lumbrico lato.* Lugd. Bat. 1729.

z) *Edit. ſplendidiſſ. oper.* HIPP. STEPHANI MACKII *Tom. II. de Morbis lib. IIII. cap. XVI. p. 292. n. 335.* et edit. FOES. *p. 511.* Νυν δε, inquit, ερεω περι ἑλμινθων των πλατειων. Γινεσθαι γαρ Φημι εν τῳ παιδιῳ, εν τῃσι μητρῃσιν εοντι. Et *num. 350.* γινονται δε και ϛρογγυλαι ἑλμινθες αυτȣ, τροπῳ τοιῳδε· σημηιον δε ὁτι τȣθ' ὁυτως εχει. Επην τα παιδια γενηται, ψωμιζȣσιν αυτα ἁι γυναικες τα αυτα Φαρμακα, ὡϛε αν κοπρος εξελθῃ εκ τȣ εντερȣ, και μη ξυγκαυθη, και ἁμα το εντερον ευρυνθῃ· επην ψωμισωσι, πολλα δη των παιδιων, και ϛρογγυλας και πλατειας ἑλμινθας απεπατησαν ἁμα τῃ κοπρῳ τῃ πρωτῃ· ην δε μη αποπατησῃ, γινονται και εν τῃσι γαϛρῃσι. Και ἁι μεν ϛρογγυλαι τικτȣσιν· ἁι δε πλατειαι ȣκ ετι, καιτοι Φασι τικτειν αυτας. Haec vero non ſunt HIPPOCRATIS verba; ſed libri de morbis ab alio auctore HIPPOCRATIS aetate poſteriore conſcripti ſunt. Nam neque orationis breuitas et grauitas, neque ratiociniorum paucitas, quibus genuini HIPPOCRATIS libri ab aliis diſcerni poſſunt, in his libris inueniuntur. Vid. Illuſtris GRVNERI *Cenſura librorum Hippocrateorum* Vratisl. a. 1772.

bus humoribus eorum originem deriuarunt. Hoc quidem libenter concedere possumus, quod humores putrescentes generationi vermium admodum faueant, et tenaces mucosique succi nidum illis praeparent; sed quod vermes ex putredine, ex mucoso, spisso humore ipso suos natales trahant, certis argumentis conuictus ille negabit, qui vermium corpora attente vmquam perlustrandi occasionem habuit, quae mihi in recitationibus optimi Praeceptoris, Ill. PRAESIDIS, quem ad vltimum vsque vitae terminum gratissimo animo venerabor, non defuit. Ille mihi monstrauit structuram eorum organicam, oris tubulum inter tria tubercula, vasa circuitui humorum dicata, motus instrumenta, viscera digestioni inseruientia, nec non organa ad generationem pertinentia. Legi quoque merentur FRANCISCI REDI *Obseruationes circa animalia viuentia in corpore animalium viuorum pag. 44 et seq. Tab. X.* Et ANT. VALLISNIERII *Considerazioni ed esperienze intorno alla generazione de' vermi ordinarj del corpo umano. p. 121. Tab. IIII. figur. 2, 3, 4.*

§. VIIII.

Ex antea dictis iam adparet, vermes nullibi melius hospitium sibi eligere, nullibi melius ouulis excludi, nullibi melius nutriri et propagari posse, quam in intestinorum tubo. Nutrimentum enim hic numquam deficiens, calor fere semper aequalis, et qui animalculis excludendis tam aptus est,

lenis putredinis gradus ad cibos ſoluendos digerendoſque tam neceſſarius, mucus primas vias obliniens, haec omnia vermium generationi quam maxime accommodata ſunt. Sed nullum hic naturae, quod horum animalculorum ingreſſui in ventriculum et inteſtina obſtaret, praeſidium. Nam nemo ſola abſtinentia a rebus vermium ſuſpectis illos a canali inteſtinorum arcere poteſt, quia multis inſunt potulentis, et vaſis aqua delotis inhaerent, nec in eſculentis deficiunt. Interim tamen ſolius naturae beneficio prohiberi poteſt, quo minus ingrati eiuſmodi hoſpites, ſi in corpus ingreſſi ſunt, diu in eo commorentur et propagentur. Hoc naturae auxilium quaerendum eſt in inteſtinorum reliquorumque viſcerum digeſtioni inſeruientium ſana conſtitutione. Hiſce enim morboſis et debilitatis exiſtentibus vermes copioſe colliguntur, iis autem ſanis et robore natiuo praeditis ingerantur myriades vermium, aut eorum ouulorum; necabuntur illi, et expellentur haec iam ante excluſionis tempus. Quaenam ſint praecipua illa praeſidia, quae ad vermes ingenerandos idonea reddunt inteſtina, non abs re eſſe duco, hic propius rimari. Vtilis enim eſt haec inquiſitio ad curam febrium verminoſarum et ad eas arcendas.

§. X.

Ventriculus prima, inteſtinorum praeſertim tenuium canalis ciborum digerendorum ſecunda eſt officina, hae, ſi muneribus ſuis recte perfungun-

guntur, optimus ſuccus praeparatur ex ingeſtis alimentis, qui ſanguini traditus corpori neceſſarium largitur nutrimentum. A ſola autem ventriculi et inteſtinorum actione huius boni chyli praeparationem non dependere, nemo eſt, qui ignoret. Suum contribuit iecur, bilem ſecernendo, pancreas ſuum ſuccum, veſicula fellis hepaticam bilem reſorptione partis tenuioris acriorem reddendo, ductus choledochus et pancreaticus liquorem ſtimulantem, ſaponaceum, diluentem inteſtino duodeno infundendo, vt reliqua minoris momenti adminicula taceam. Labefactata vna alterave ex dictis functionibus, digeſtionis actio interrumpitur, quae omnibus laeſis tota fere abolita eſt. In miſerrimo hocce ſtatu nullum amplius contra vermium in inteſtinis collectionem et propagationem naturae auxilium, et omnia tunc hiſce vilibus animalibus fauent. Robore enim primarum viarum ſublato, tollitur etiam earum in contenta actio, morantur haec per nimis longum tempus, quo fit, vt ouula facile excludantur, vermiculi nutriantur, et mucus inteſtinorum cauum obducens colligatur, in quo vermes nidulari poſſunt. Adde, quod naturalis ſtimulus, quo excernenda optime mouentur, quod efficaciſſimum omnium humorum tenacium ſoluens remedium et praeſtantiſſimum ſordes abſtergens, maximus vermium inimicus, bilis nempe inertia laboret, aut quod eius in cauum duodeni cum ſucco pancreatico influxus remoretur, et habebis tunc ex digeſtionis alimentorum officina, verum vermium nidum.

§. XI.

Patet iam aliquantum ex his, cur infantes prae adultis morbo verminoſo magis adfici ſoleant. Primum temperatus calor inteſtinorum infantum ad generationem vermium aliquid confert. Deinde maior muci modus in eorum inteſtinis haerens commodus eſt vermium nidus. Tum voracitas puerorum materiem nutritionis praebet vermibus vberiorem. Poſtea cibi dulces, quos adamare ſolent infantes, et vermes magis nutriunt, et eos in corpore conſeruant. Praeter ea infantes plerumque abhorrent amara, acria, vinum et reliqua, quae vermibus ſunt inimica. Tandem bilis puerorum non eandem habet acrimoniam, quae in adultis mucum inteſtinorum abſtergere et vermes expellere poteſt. Ex his elucet, quod infantes nullo alio morbo laborantes, vermibus tamen facilius vexari poſſint, et cur debiles pueri horrendis ſaepius ſymptomatibus cum febre quandoque coniunctis excrucientur.

§. XII.

Hiſce praemiſſis nunc ad febrem verminoſam ipſam propius accedo. Antea iam expoſui, ad quam claſſem haecce febris referenda ſit, nempe ad claſſem febrium ſymptomaticarum. Cunctarum autem febrium ſymptomaticarum ea eſt natura, vt nullum exactum typum febrilem ſeruent, ſed pro ratione cauſſarum excitantium vel adauctarum, vel imminutarum, aut exacerbentur, aut remittant. Et

haec

haec eſt ratio, cur etiam febris verminoſa ſit febris anomala, et quoniam nonnumquam acceſſio illius ſeu paroxyſmus vehementior nonnumquam remiſſior eſſe ſolet, interdum vero ceſſante cauſſa febrili irritante, per aliquod tempus penitus intermittit; a medico inexperto facile febris verminoſa pro vera febre intermittente typica habetur.

§. XIII.

Nullum itaque febrium genus tam diuerſis modis, tam multis et variantibus ſymptomatibus ſenſibus noſtris ſeſe offert, quam haec febris verminoſa. Nullus morbus, exceptis variolis et atrophia, quae plerumque cum febre verminoſa coniuncta eſſe ſolet, tot, quot eadem febris verminoſa ſtrages edit, et ſub variorum morborum larua tragoedias ſuas agere conſueuit. Interdum epilepſiam mentitur idiopathicam, interdum catalepſin, nonnumquam pleuritidem veram, nonnumquam diarrhoeam et dyſenteriam, aliquando febrem quotidianam et quartanam, ſaepius ſpeciem prae ſe fert iſchuriae et quae ſunt reliqua.

§. XIV.

Febris verminoſa, ſi intermittentis laruam induit, ſymptomatibus ſequentibus comitata incedere ſolet. Praegreſſum horrorem interdum magnum, plerumque vero mitiorem et breuem, cum conatu vomendi nonnumquam coniunctum, ſi nempe ver-

mes

mes vel in ipſo ventriculo, vel in inteſtino duodeno et ieiuno haerent, ſequitur calor vel ingens cum delirio, vel naturali tantum paullo maior et diuturnus, ſiti fauces arent, borborygmi et dolores in abdomine percipiuntur. Sub finem paroxyſmi duodecim, vel plures horas durantis, ſudor oritur vel nullus, vel paucus tantum, raro vero copioſus. Remittente paroxyſmo vehementiore languor diutius remanet, quam in reliquis febribus intermittentibus, vel potius non penitus ceſſat. Noua febris acceſſio nullum habet typum regularem, ſed quum febris haec ſit valde anomala, vago tempore, plerumque tamen vel tertio die, vel quotidie redire ſolet.

§. XV.

Tempore remiſſionis aegroti praeter debilitatem et laſſitudinem magnam ſentiunt ſaepius recurrentes ſpaſmos oeſophagi, ptyaliſmum, cardialgiam, irritos vomendi conatus, anorexiam, vel adpetentiam cibi nimiam, ventris tormina, praeſertim horis matutinis. Vexantur pauore in ſomno, pruritu et haemorrhagia narium, dolore capitis, diarrhoea in primis mucoſa, vel alui obſtructione et inflatione ventris. Vrina eſt pallida cum ſedimento mucoſo. Accedit interdum dyſuria, iſchuria, teneſmus. Laborant ſaepius tuſſi ſicca, foetore oris, pallore faciei, et oculi plerumque cincti ſunt circulo liuido.

§. XVI.

Symptomata in ipſo febris paroxyſmo obuenientia, quae §. XIIII. recenſita ſunt, partim ab ipſis vermibus inteſtinorum tunicam villoſam vellicantibus, et eo ipſo ſpaſmum febrilem eiuſque effectus excitantibus, partim ab acrimonia humorum dependent, ſi nempe vermes chylum et lympham optimam reſorbentes, reliquos in inteſtinis contentos ſuccos acriores reddunt. Vermes autem, in primis vero Aſcaridem lumbricoidem L. ſuctu inteſtinorum villos ad ſe trahendo ore ſuo vellicare poſſe, facile adparet, ſi perpendimus, oſculum huius animalis ex fiſtula conſtare, quae inter tres nodulos contiguos media eſt, et quam iam TYSONVS a) et VALLISNIERIVS b) accurate deſcripſerunt et delinearunt. Fiſtula hac Aſcaris lumbricoi-

C des

a) In *Philoſ. Transact. Vol. XIII. p. 155. fig. 1. 2. aa.*

b) Vid. *eius* Nuove oſſervazioni ed eſperienze intorno all' ovaja ſcoperta ne' vermi tondi dell' Uomo, e de vitelli. Seconda edizione in Padova MDCCXXVI. form. quart. *Tab. I. fig. 1. 2. a. a.* et *fig. 4. et pag. 2 et 3.* Spremuta, *inquit*, però col polpaſtrello delle dita, ſcappono dall' orlo interiore di queſto cerchio tre protuberanze ritondaſtre molto bene diſtinte, come tre monticelli, che non potendoſi combaciare colle loro face, per ragione della figura, ſe non in piccolo ſito, laſciano fra di loro nel mezzo mezzo una cavità triangolare, che ha un' evidente foro nel centro, e che forma la bocca, e il principio dell' eſofago, che non è, ſe non un piccolo cannoncino, che debbe forſe ſpuntar' in fuora, e ritirarſi a piacimento, conforme vuol' aſſorbire, o non aſſorbire il nutrimento dovuto. Queſto cannoncino nel centro di quel triangolo è, a parer mio, tutto l' artificio, col quale aſſorbono, e ſo-

des collum ſeu tubulum ampullae lacteae LIEBERKÜHNIANAE, quam inter praeparata Immortalis Huius Viri, quae ſibi Ill. PRAESES comparauit, vidi, eo fine adtrahit, vt chylum in eo ab excrementis ſeparatum et purum exſugat. Quo eo melius hoc fiat, Deus oris fiſtulam inter tria tubercula ita poſuiſſe videtur, vt, ſi ampullae tubulum ore vermis adtraxit, coadunatis nodulis ex ampulla ipſa chylum et lympham exprimere atque ori infundere queat. Praeter ea ope horum trium tuberculorum coadunatorum vermis arctiſſime ad villos inteſtinorum adhaerere, retracta fiſtula os ſuum penitus occludere, eoque ipſo impedire poteſt, quo minus res nociuae illud ſubeant. Intrare vero poſſe hocce collum ſeu tubulum ampullae in fiſtulam oris Aſcaridis huius, Ill. PRAESES mihi demonſtrauit ſubtiliſſimo praeparato anatomico. Incredibili enim felicitate non ſolum ampulla, ſicut Summus LIEBERKÜHNIVS hoc iam effecerat, ſed et ipſum ampullae collum ſeu tubulus cera alba cum ſeuo ouillo mixta repletus et ita praeparatus eſt, vt colli huius ampullacei diameter ope microſcopii diſtincte cerni poſſet. Elegantiſſimum hoc et ſubtiliſſimum praeparatum optimi Praeceptoris non ſine magna voluptate ſaepius contemplatus ſum, et facta comparatione inter hoc ampullae collum et fiſtulam oris aſcaridis lumbricoidis, adparuit, minus

ſeu

e ſovente coſì forti s' attaccano alle pareti degl' inteſtini, a guiſa di ſanguiſughe, che anno in circa la ſteſſa figura di bocca.

ſeu gracilius eſſe illud, quam hoc, ideoque facile iſtum tubulum inſeri poſſe in oſculum aſcaridis.

§. XVII.

Symptomata tempore remiſſionis obſeruanda, quorum §. XV. mentio facta eſt, partim ſunt effectus febris, qua aeger antea agitatus eſt, exempli gratia, debilitas, laſſitudo; partim irritationes vermium ieiunorum et eſurientium, verbi cauſſa, ſpaſmi oeſophagi, ptyaliſmus, cardialgia, inanes conatus vomendi, ventris tormina, pauor in ſomno, pruritus in naribus, anorexia, bulimus, diarrhoea. Haemorrhagia narium, dolor capitis, a ſpaſmis per vermes in inteſtinis excitatis ſanguinemque ad caput congerentibus oriuntur. Alui obſtructio eiuſque inflatio, teneſmus, dyſuria, iſchuria, vrina pallida eiuſque ſedimentum mucoſum, ortum trahunt a ſpaſmis per vermes inteſtina vellicantia concitatis, qui ſpaſmi ex conſenſu neruorum etiam ad veſicam transferuntur, et ex illius glandulis mucoſis magnum modum muci exprimunt, et quum omnem ſpaſmum excipiat atonia, ſeu relaxatio ſpaſmo proportionata, glandulae relaxatae maiorem muci modum ceſſante ſpaſmo admittunt et excernunt. Partim ea ſymptomata originem trahunt ab acrimonia humorum et putredine, vel a vermibus putrefactis, vel ab eorum excrementis collecta, e. g. debilitas, laſſitudo, pruritus et haemorrhagiae narium, anorexia, diarrhoea putrida, ventris tumor a flatibus et putredi-

ne verminosa deriuandus, foetor oris et tussis sicca.

§. XVIII.

Si vero febris verminosa iam a principio ad naturam febrium acutarum accedit, plerumque iisdem fere supra enarratis symptomatibus incedere et aliarum febrium continuarum putridarum indolem habere solet. In primis vero sequentia in illa obseruantur. Leni praegresso horrore mox aestus per aliquot horas protractus siccus et summae praecordiorum anxietates sentiuntur cum palpitatione cordis, dolore capitis et pupillae dilatatione. c) Hunc calorem febrilem plerumque sudor nimius et foetens excipit, qui simul de resolutione humorum putrida, sicut etiam haemorrhagia narium saepius recurrens, testatur. Arteriarum pulsus frequens, durus, debilis et saepius intermittens est. Semper fere adsunt vigiliae pertinaces, singultus, dentium stridor, et nonnumquam epilepsia. Si febris per aliquot dies durauit, lingua obtegitur crusta fusca, manuum oritur stupor et paresis, vrina fit iumentorum lotio similis, diarrhoea exorta, ramenta putrida vermium mortuorum excernuntur, et saepe vermes ipsi vomitu reiiciuntur atque ex aluo exeunt. Interdum pars oris interna cum lingua aphthis tecta est; nonnumquam vero, si putredo verminosa humorum augetur, vel

c) Conf. I. I. VAN DEN BOSCH *Historia constitutionis epidemicae verminosae etc.* edit. nou. Norimb. 1779. *p. 34.*

vel purpura miliaris, qualem GODOFREDVS Medicus Gallicus in libello Academiae regiae ſcientiarum Pariſienſi oblato d) deſcripſit, et quam Ill. PRAESES ſaepiſſime in primis in infantum corporibus effloreſcentem conſpexit, vel petechiae in ſuperficie corporis oriuntur. PLANCINVS Medicus Italus eiusmodi petechias verminoſas malignas adumbrauit. e) Ill. PRAESIDI anno MDCCLXXIII. contigit rariſſima morbum petechialem ſaepius redeuntem obſeruandi occaſio in infante tres annos nata, *Sophia*, filia fabri tignarii, cui nomen eſt *Ioannes Chriſtophorus Wackernagel* et qui in ſuburbio noſtro Neomarchia (die Neumarck) dicto habitat. Infans haec vermibus ſcatens, vicies petechiis ſibi inuicem fere contiguis laborauit cum febre feruentiori coniunctis. Anno aetatis primo variolis veris correpta erat, et anno vno atque dimidio praeterlapſo, primo petechiali adflicta eſt morbo. Quaelibet acceſſio harum viginti febrium petechialium ſequenti ratione ſe habuit. Praegreſſum horrorem ingens excepit et intolerabilis aeſtus, qui ita ſenſim adauctus eſt, vt aegra morti proxima eſſet. Die morbi tertio, vel quarto petechiae ſub initium eruptionis roſeae, paullatim vero violaceae redditae copioſiſſime effloruerunt, quo facto vis morbi relaxata eſt. Poſt quatuor vel quinque dies petechiae ſenſim ſine ſen-

d) *Hiſtoire de l' Acad. Roy. des ſciences* 1715. p. 14.

e) BIANCHINI *Lettere medico practiche* p. 119.

fu imminutae fuerunt, et infans priftinas vires recuperauit. Sed aliquot hebdomadibus praeterlapfis eodem modo eadem vis morbi rediit. Poftquam Ill. PRAESES fub initium menfis Augufti anno MDCCLXXIII vicefimam huius morbi acceffionem adhibitis anthelminthicis et antifepticis remediis, in primis vero extracto corticis Peruuiani optimi et infufo florum arnicae fuftulerat, ac infantem ex grauiffimo morbo refecerat, quinta hebdomade incipiente ea in grauiorem eiufmodi morbum recidit. Parentes illius, hordei meffe occupati, et de hoc morbo, quem toties viderant, minus folliciti, infantem parum curarunt, et in conclaui calido radiis folis per totum fere diem expofito incluferunt, nec ad Ill. PRAESIDEM de nouo morbi reditu detulerunt. Quo factum eft, vt infans, poftquam per duos dies cum fumma morbi vi conflictata erat, et nullum indicium macularum erumpentium adfuerat, mentis compos, absque vlla accepta medicina, placide die tertio animam exfpiraret. Hoc fimul memoratu dignum effe videtur, quod nullus reliquorum octo iifdem parentibus genitorum liberorum vmquam eodem valetudinis genere tentatus fit.

Huc quoque pertinet fequens morbi hiftoria. *Augufta*, filia *Ioannis Chriftiani Laubii* chartarum confectoris, qui in officina chartaria, quae eft in vrbe Regia Luttera, victum fibi quaerit, et cuius vxor *Margareta Iuliana Brandia* Helm-

ſtadii habitat, infans quinque annorum, quae iam per aliquot annos ſaepius vermibus vexata erat, ſub initium menſis Februarii anno praeterito horrore cum tremore artuum correpta eſt, quem ſecutus eſt aeſtus ingens cum delirio et ſumma anxietate. Die tertio maculae rubrae, quas petechias vocant, per totam corporis ſuperficiem ſparſae conſpectae ſunt, quarum magnitudo et numerus ſenſim ita creuit, vt pene contiguae eſſent. Color earum deinde mutatus eſt in fuſcum et nigrum. Putredinis humorum gradu adaucto, ſanguinis mictio et haemorrhagia oris acceſſit. Et ante febris huius initium et in ipſo morbo aſcarides lumbricoides atque eorum putrida ramenta excreta ſunt. Ill. PRAESES datis medicamentis ſupra laudatis periculoſum morbum abegit, vt quatuor hebdomadum ſpatio nonſolum omnes maculae euaneſcerent, ſed etiam infans priſtinae ſanitati reſtitueretur. Die triceſimo Iunii, quum noua vermium putridorum colluuies in corpore huius infantis ſeſe collegiſſet, ea denuo in morbum exanthematicum nempe in purpuram miliarem verminoſam delapſa eſt. Ill. PRAESES aegrae aduocatus eam conuulſionibus correptam et extremum fere ſpiritum trahentem inuenit, et antequam medicamentum praeparari et faucibus infundi potuit, ea iam corporis vinculis relaxata eſt.

§. XVIIII.

Non autem ſolum vermes putredine reſoluti febrem petechialem excitare poſſunt, verum etiam eorum

eorum putris sanies ad sanguinem translata omnes alios morbos in primis vero variolas peiores reddere solet. Id quod sequentia exempla ab Illustri PRAESIDE et a me ipso obseruata comprobare possunt. *Ioannes Christianus Casparus*, infans duos annos et dimidium natus, *Ioannis Ieremiae Friderici Timmii*, vietoris seu doliarii Helmstadiensis in platea vietorum (Boettgerstrasse) habitantis filius, qui iam grauissima febre et diarrhoea verminosa sub initio mensis Februarii anno MDCCLXXVII. laborauerat, sub medium mensis Septembris eiusdem anni in morbum dysentericum verminosum implicitus et eo per decem hebdomades detentus est. Nouem ascarides lumbricoides, seu lumbrici teretes aluum deiiciendo excreuit; maximum vero modum ramentorum et saniei e vermibus putridis collectae, per vomitum et diarrhoeam reiecit. Hebdomade morbi decima finita, infans hic ita cunctis viribus exhaustus fuit, vt parentes eius de vita filii sui desperarent, et bis eum immobilem nec respirantem mortuum esse sibi persuaderent. Dysenteria finita, haud ita multo post in febrem lentam verminosam incidit, quam circa medium mensis Februarii anno MDCCLXXVIII variolae verae subsecutae sunt. Variolae confertim et minoribus pustulis milii semine haud maioribus eruperunt, et facta suppuratione confluxerunt. Durante hoc morbo octo ascarides lumbricoides cum multa colluuie verminosa putri aluo exierunt. Diei morbi nono petechiae effloruerunt et primo ad radicem digi-

digiti medii manus ſiniſtrae, deinde etiam aliis in locis variolae nigrae factae ſunt. Ill. PRAESES extracti corticis Peruuiani granis octo ſingulis binis horis adhibitis, et ſorbitione florum arnicae aliiſque antiſepticis remediis progreſſum ſphaceli ſtitit et efficaciter inhibuit. Nam illis medicamentis partes mortuae a viribus vitalibus adauctis ita ſeparatae ſunt, vt hiatus circularis inter partes viuas et mortuas oriretur. Huic naturae auxilio Ill. PRAESES ſubuenit et carnem mortuam ex multis locis manuum atque pedum, praeſertim vero ex muſculis glutaeis dextris partem ſphacelo corruptam, quae diametro et altitudine pollici aequalis fuit, ſcalpello ſeparatam forcipe, me praeſente, extraxit, et infantem hunc, ſicut ex cunctis praegreſſis morbis, ita quoque ex his mortis faucibus eripuit. Sub finem menſis Martii ab nouo vermium putridorum liquamine in inteſtinis collecto et ad ſanguinem delato hic infans febrem verminoſam cum vlcere ſphaceloſo in genu dextro nactus eſt. Sphacelus in primis in poplite omnem cutem ſic exederat, vt tendines ibi iacentes nudi in conſpectum venirent. Menſe Maio eiuſdem anni denuo in febrem verminoſam lentam cecidit, quae interdiu intenſa eſt, noctu vero remiſſior facta eſt. Ineunte Auguſto tuſſis conuulſiua eum inuaſit. Sub finem menſis Septembris per tres continuos dies acceſſit ſopor, ex quo nullo modo excitari potuit. In ipſa vero tuſſis conuellentis acceſſione per breuiſſimum temporis ſpatium ita ad ſe rediit, vt medica-

 men-

menta illi praeberi possent. Tertio die finito, sopor quidem cessauit, sed infans expergefactus statim epilepsia correptus est. Sumto vno grano florum zinci vis morbi comitialis laxata quidem visa est, remanserunt tamen leniores membrorum motus conuulsiui tam diu, donec decem grana florum zinci adhibita essent. Quibus et adiunctis aliis medicamentis in primis anthelminthicis Ill. PRAESES et conuulsiones et tussim ita depulit, vt puerulus nunc ex grauissimorum morborum longinquitate recreatus sit et optime valeat.

Catharina Christiana Ioanna, puella annum octauum agens, filia natu maior *Guilielmi Martini Temmii*, zythepsae Helmstadiensis et ciuium centurionis, cuius domus in platea, quae ab auditionibus, quae olim in Iuleo nostro colebantur, nomen habet, (Collegenstraße) sita est, filia haec, quum annum tertium ingressa esset, secundum matris relationem ex variolis paucis nullas cicatrices relinquentibus aegrotauerat, mense Ianuario anno MDCCLXXVIII variolis veris infestata est. Totum caput, faciem et partem capillatam, nec non manus et pedes variolae confluentes obtexerunt. Quum Ill. PRAESES ex morbi symptomatibus vermes in ventriculo et intestinis haerentes suspicaretur, eos, vel saltem ex illis ortum liquorem putridum exhibitis medicamentis anthelminthicis, emeticis et aluum soluentibus expellere studuit. Vomitu quidem magnus modus ramentorum verminosorum,

rum, ſed nihil ex aluo adſtrictiore reiectum eſt. Ardor febrilis et difficultas deglutiendi indies magis magiſque adaucta, et vndecimo morbi die non ſolum magna pars variolarum ſphacelo ita corrupta eſt, vt maculae nigrae variolarum diametro pollici aequales eſſent; verum innumerae quoque petechiae nigricantes in tota corporis ſuperficie, praeſertim vero in abdomine, dorſo et femoribus conſpectae ſunt. Die duodecimo aegram lethargo ſeu inexpugnabili paene ſomni neceſſitate oppreſſam inueni. Quamuis igitur puella ad mortis confinia acceſſiſſe viſa ſit, non tamen omnem ſpem Ill. PRAESES abiecit, ſed propinatis remediis antiſepticis et eiecta materie putrida puellam ab interitu vindicauit. Tempore exſiccationis variolarum pes ſiniſter maximum in modum ex metaſtaſi puris nimii intumuit, et exorta inflammatione ac ſuppuratione Ill. PRAESES facta inciſione pus expreſſit et vulnus glutinauit. Sub initium menſis Aprilis eiuſdem anni puella haec in febrem lentam verminoſam cum diarrhoea putrida incidit, qua magna vis ramentorum vermium putrefactorum eliminata eſt. Haec febris lenta oedema pedum reliquit. Quo vero diſpulſo puella ex incommoda valitudine emerſit, et nunc quoque incorrupta fruitur ſanitate.

§. XX.

A nullo vero medicorum obſeruatum eſt, in hiſce febribus verminoſis, continuis, acutis, et

 putri-

putridis interdum variolas veris quam fimillimas et harum typum feruantes, in fuperficie totius corporis eiufmodi hominum, qui antea iam veris variolis laborauerunt, erumpere. Auctor quidem libri, qui Κωακαι πρoγνωσεις infcribitur, et a plurimis medicis, fed falfe, inter fcripta HIPPOCRATIS refertur, iam exanthemata a vermibus orta obferuaffe perhibetur. In eo enim libro. f) *Εν λειεντεριχοισι*, inquit, *μετα θηριων οδυναι στροφω λυομεναι, τα περι αρθρα μετεωριζουσιν· Εκ τοιουτων λεπια εξερυθρα, φλυκταινουμενα· εφιδρωσαντες ουτοι διαφοινισσονται δια μαστιξιν.* Verba *μετα θηριων*. Duretus g) *cum feris aluinis*, et MACKIVS h) *cum lumbricis* verterunt; FOESIVS i) autem *cum faeuiffimis vlceribus*. Quodfi etiam priorum auctorum fententiae accedamus, hic tamen *αφορισμος* non de exanthematibus in pus abeuntibus, fed de articulorum tumidorum fquamulis rubicundis puftulofis loquitur. WERLHOFIVS in *difquifitione medica et philologica de variolis et anthracibus* k) cuncta quidem variolarum genera ab auctoribus huc vfque defcripta recenfet, atque vndecim

f) HIPPOCR. *Oper.* edit. MACKIAN. *Tom. I. Sect. II. cap. XVIII pag.* 177. *n.* 467. et edit. FOES. *p.* 129. *n.* 467.
g) Comment. *in Coac. Praenot. p.* 336.
h) *Loc. cit.*
i) *Loc. cit.*
k) Vid. eius *Oper. med.* a Cel. WICHMANNO edit. *Part. II. pag.* 452 *feq.*

cim a se inuicem differentes variolas enumerat, sed nemo variolarum a sola vermium putridorum colluuie deriuandarum mentionem fecit. Ill. PRAESES, qui ab eo tempore, ex quo artem salutarem exercere coepit, semper omni mentis contentione in id incubuit, vt ad aegrotorum lectos cuncta morborum symptomata et quaeuis eorum momenta sedulo ponderaret, in primis vero in eorum caussas more philosophorum inquireret, primus variolas verminosas saepius obseruauit. En igitur ex magno numero aegrotantium hoc morbo adflictorum, qui se Ill. PRAESIDI sanandos commiserunt, aliquot electas historias.

Anna Catharina Elisabetha Frickia, femina triginta quatuor annos nata, vxor *Pauli Rudolphi Bornmanni*, figuli Helmstadiensis, qui tubulos fictiles, quibus fumus herbae Nicotianae hauritur, conficit, et cuius domicilium platea rustica (Bauerstrasse) habet, in tribus puerperiis situm foetus habuit transuersum in vtero, ita vt manus cum parte brachii ex vteri vagina emineret. Cuius rei caussam Ill. PRAESES, qui hos tres infantes facta versione manu ad pedes adplicata extraxerat, sequentem fuisse, inuenit. Longitudo funiculorum vmbilicalium nimia erat, nam horum trium breuissimus, quem vna cum placenta adhuc inter praeparata sua anatomica adseruat, pedes quatuor et duos digitos, seu quinquaginta digitos longus est, quum plerumque naturalis huius funiculi longitudo pede

 et

et dimidio l), vel sedecim, vel viginti quatuor digitis haud maior esse soleat. m) Laqueus hic vmbilicalis in inferiore vteri parte circulum maiorem effecit, in quem caput foetus ita descendit, vt laqueus collum circumdaret. Exortis deinde doloribus partum promouentibus, caput infantis per funem, qui eo ipso, quia collum cinxit, breuior redditus et adstrictus est, ab ore vteri deductum et sic situs infantis transuersus praeparatus est. Hoc eo facilius fieri potest, si funiculus vmbilicalis ab vmbilico descendat inter femora, et dein supra dorsum ad collum, quod circumplicat, adscendat. Et hac directione progredientem funem vmbilicalem Illustr. PRAESES non solum in his tribus infantibus, verum etiam mense Ianuario anno MDCCLXXIIII in infante vxoris Consultissimi FISCHERI, ex cuius vtero alio tempore filium natu maximum viuum forcipe extraxerat n), vidit praesente marito et Experientissimo EMMERLINGIO, qui eo anno Illius recitationibus artis obstetriciae interfuit, quibus faciem liuidam ac fere fuscam huius infantis laqueo vmbilicali strangulati ostendit. Idem mortis genus Ill. PRAESES obseruauit mense Octobri anno MDCC LXXV.

l) Vid. *L' Art des accouchemens* par M. ANDRE' LEVRET. a Paris 1766. *p. 53.*

m) Vid. Abrégé *de l' Art d' accoucher*, par M. BERDOT *le Fils, Tom. I. p. 50.*

n) Vid. Diss. quam Praeside Ill. BEIREISIO Exper. MVLLERVS habuit *de caussis cur feminae in Germania partibus laboriosis prae aliis gentibus magis sint obnoxiae. p. 24.*

LXXV. in foetu eiusdem feminae, ex cuius vtero anno MDCCLXVIIII. infantem in eodem situ obliquo repertum manu protraxerat o), nempe vxoris custodis saltus, qui in territorio Coenobii Diui Ludgeri iacet. Haec ideo hic non silentio praetermittenda esse putaui, quoniam rem ad artem obstetriciam pertinentem illustrant, quae huc vsque non satis explicata erat. Redeo igitur ad historiam vxoris figuli. Femina haec, quae tenera aetate variolis veris laborauerat, et aliquot earum cicatricibus resspersa erat, sub finem mensis Iulii anno MDCCLXXV febre continua putrida correpta est, cuius caussa in morbi initio diuinari non poterat, quum ea tempestate aestatis calor temperatus esset. Sub morbi initium periculoso inhorruit frigore. Horrorem cum morbo comitiali, quo antea numquam iactata erat, et terribili clamore coniunctum secutus est aestus magnus et continuus cum delirio. Tertio morbi die praeterlapso, in facie, collo, pectore et brachiis pustulae effloruerunt, quae quarto, quinto et sexto die magis inflammatae sunt, nouaeque eruptae abdomen ac pedes occupauerunt. Septimo, octauo et nono die pus verum in iis collectum est. Diebus sequentibus variolae hae exsiccatae et desquamatae sunt. Sexto morbi die horis matutinis magnus Ascaris lumbricoides L. et horis vespertinis alius excretus est. Adhibito medicamento anthelminthico sequentibus diebus multi vermes prodierunt, et eorum putridorum colluuies

o) Diss. cit. p. 29 et 36.

uies eiecta est. Die morbi decimo quarto aegra vermibus scatens denuo conuulsione comitiali iactata est, et in horribili eius accessione a vermibus excitata, interclusa anima mortalitatem expleuit.

Filia Viri veteris prosapiae et multarum imaginum, qui antequam e vita discessit, summus fuit fodinarum Hercyniarum praefectus, et soror summi praefecti rerum ad saltus Hercynii partem, quae in ditione POTENTISSIMI REGIS BRITANNORVM est, pertinentium, IVLIA BVLOVIA, VIRGO NOBILIS viginti et quod excurrit annorum, habitu corporis adstricto gaudens et ingenio prudentiaque acutissima, iam per aliquot annos imbecilliore valetudine fuerat, et perpetuis fere furunculis pedum minoribus, a vermium in intestinis mortuorum colluuie putrida oriundis laborauerat. Valetudinis Eius custos, Vir arte medendi insignis, postquam resciuerat, vermes in excrementis repertos fuisse, medicamenta anthelminthica Illi dedit, et sanguinis acrimoniae correctionem adhibere studuit. Sed paucissimi tantum vermes gratum suum hospitium deseruerunt, et vlcuscula regliscere coeperunt. Quum Ill. PRAESES sub initium mensis Nouembris anno MDCCLXXV. Beienrodam profectus esset, vbi est praedium haereditarium PERILLVSTRIS GENTIS BVLOVIAE, quod in ipso confinio Ducatus Brunouicensis et Principatus Cellensis situm est, vt Virum magni-

magnitudine animi excellentem, *Illustrissimum* HOYMIVM, praefecturae Guelpherbytanae satrapam ex febre tertiana perniciosa cum inexpugnabili sopore coniuncta, quae altera fuit eiusdem morbi tentatio, reficeret; soror generosa huius *Illustrissimi* VIRI, matertera Illius Virginis nobilis ab Illustr. PRAESIDE petiit, vt priuignam hanc sanam faceret. Is ante omnia vermes in intestinis hospitantes necare, atque ex iis expellere decreuit, simul vero impuris humoribus remedia acrimoniam eorum corrigentia opposuit. Sumsit itaque Virgo generosa stirpe oriunda horis matutinis et vespertinis drachmam vnam pulueris ex semine cinae Aleppensis parati, et de die decoctum polentae hordeaceae. Quo factum est, vt vlcuscula pedum breui tempore persanarentur. Interim tormina ventris circa vmbilicum saepius exorta sunt. Quia propter sanguinis acritudinem nec salia, nec alia remedia acria mucum soluentia et abstergentia adhibita erant, sub initium pauci vermes ex aluo excesserunt, praesertim quum medicina ventrem mouens eum parum vel nihil ciuisset. Vis tamen anthelminthica seminis cinae, cuius vsque ad finem mensis Nouembris tres vncias acceperat, vermes quidem necauerat, sic, vt a die vicesimo septimo Nouembris quotidie, praesertim vltimo huius mensis die, quo diarrhoea putrida exorta est, multi ascarides lumbricoides maximae longitudinis et crassitudinis eiicerentur. Plurima vero eorum pars, naturali intestinorum calo-

re corrupta, in putridum liquamen mutata, a venis mesaraicis resorpta et hac via ad sanguinem delata est. Sanguis hoc modo corruptus sequentis febris exanthematicae vnica caussa fuit. Die primo Decembris Virgo imaginum splendore conspicua postquam per aliquot dies, lassitudine membrorum, et in primis pridie eius diei capitis dolore ac grauitate, nausea, spasmis oesophagi cum reiectione lymphae, tensione intestinorum et vesicae, ac dysuria laborauerat, horrore febrili, intercurrente ardore et nausea, perfusa et subsequente aestu cum siti correpta est. Aluus adstricta et dolor oculorum palpebrarumque intolerabilis fuit. Quo calore tridui fere spatio detentam tussis incessit sicca, et in facie, collo, dorso, pectore, brachiis, abdomine pedibusque exanthemata adparuerunt multa quidem, neque tamen contigua, sed discreta, quae tribus sequentibus diebus numero aucta sunt, et sensim in altitudinem et latitudinem creuerunt, nec faucibus, nec capillatae capitis parti, nec auribus pepercerunt. Pertinaces adfuerunt vigiliae, et si per momentum temporis somnus obrepsit, pauores ei mox finem imposuerunt. Facta eruptione exanthematum, cuncta fere morbi symptomata cessarunt. Die sexto Decembris matertera nobili genere prognatae huius Virginis litteris ad Ill. PRAESIDEM datis ab eo petiit, vt aegrotam inuiseret, atque exanthemata coram intueretur, nam ea variolis veris tam similia esse, perhibuit, vt, nisi propria experientia edocta sciret, aegram iam ineunte a-

do-

dolefcentia eodem valetudinis vitio laboraffe, iuraret, hanc valetudinem Illi nunc accidiffe. Itaque Ill. PRAESES Beienrodam iter fecit et exanthemata, quae primo die effloruerant, vero pure repleta, pifis magnitudine et figura aequalia et per omnia veris variolis quam fimillima inuenit, quum eo tempore nemo in his regionibus variolis vrgeretur. Eodem die lotii multum fedimentum mucofum in matula obferuatum eft. Sequenti vero die ingens afcaridum lumbricoidum minorum et quod ad partem iam putridorum numerus in excrementis repertus eft. Tertio ab incepta fuppuratione die variolarum exficcatio coepta et tridui fpatio finita eft. Totidemque fere diebus cruftae aridae deciderunt et in cute maculas quidem rubras, ficut veri varioli folent, fed nullas cicatrices reliquerunt. Quem admodum etiam hoc illis, qui veris variolis implicantur et tempeftiue Ill. PRAESIDI fe curandos tradunt, numquam fere accidit. Virgo haec equeftri loco nata morbo ceffante adhuc de dolore atque ardore plantarum, nec non de tenfione ventris et torminibus conquefta eft. Ill. PRAESES vermibus reftantibus femen cinae opponere eofque medicamentis catharticis, in primis vero puluere rhei aluo extrudere continuauit. Et poftquam omnes hofpites hi ingrati eiecti erant, exeunte Decembri ad partes corporis roborandas corticis Peruuiani puluerem Illi dedit, quo generofa Virgo vires ab aegritudine collegit, et ab illo tempore vfque ad hunc diem firma et profpera vtitur valetudine.

Maria Ioanna Bluhmia, Ioannis Eberhardi Schulzii capillorum concinnatoris Helmſtadienſis vidua, femina quadraginta octo annos habens, habitu corporis magis laxo, quam ſtricto praedita, cuius habitatio in medio plateae, cui a Diuo Georgio nomen eſt, (Georgenſtraſſe) iacet, et quae anno aetatis ſuae ſeptimo in morbum varioloſum verum coniecta eſt, poſtquam per plures menſes dolorem in ſiniſtro hypochondrio perceperat, et cardialgia, anxietate praecordiorum, cordiſque palpitatione adflicta erat, exeunte Ianuario anno praeterito hora meridiana duodecima horrore et frigore febrili quaſſata eſt per duas horas cum crepitu dentium. Laterum dolor adauctus et ſanguis maiorem in modum in caput congeſtus eſt. Quum Ill. PRAESES aegrotum viſendi cauſſa iter feciſſet, aegra opem meam implorauit. Ego quidem et vt lateris dolorem lenirem, et vt febris aeſtum imminuerem, inciſa brachii vena ſanguinem mitti iuſſi. Sed vbi ſanguinis vnciae aliquot effluxerant, aegrota animi deliquium paſſa eſt, quod excepit ſumma debilitas. Ill. PRAESIDI poſtquam domum reuerſus erat, ea quae de natura morbi cognita atque comperta habui, nunciaui. Ille, cui non ignotum fuit, aegram iam dudum et ſaepius cardialgia vexari ſolitam fuiſſe, morbo mederi ſtuduit medicamentis antiſpaſmodicis et diapnoicis, quo facto dolores quidem remiſerunt, ſed interdum redierunt cum ingenti anxietate, αγρυπνια et mente alienata. Die primo Februarii Aſcaris lumbricoides L. ex

oris

oris cauo prorepſit, et ſequentibus diebus tres eiuſmodi vermes mortui ex aluo eiecti ſunt. Die quarto eiuſdem menſis puſtulae rubicundae ex dorſo, pectore et abdomine, et ſequentibus diebus plures ex aliis quoque corporis partibus eruperunt, et ſenſim ad magnitudinem piſorum excreuerunt. In humero aliquot exanthemata contigua confluxerunt. Ill. PRAESES quum obſeruaſſet, morbum hunc eſſe variolas verminoſas, datis remediis diaphoreticis et anthelminthicis exanthemata magis promouit, et non ſolum vermes ipſos, ſed magnum quoque ſaniei verminoſae modum e corpore eliminauit. Die duodecimo Februarii in cunctis exanthematibus verum pus inuentum eſt, et ſequentibus diebus variolae hae exſiccatae atque dein delapſae ſunt. Nemo ea hieme nec in hac vrbe, nec in locis vicinis variolis veris cruciatus eſt. Femina haec variolis verminoſis ita debilitata erat, vt ſex demum hebdomadibus praeterlapſis vires priſtinas recuperaret. Ea nunc praeter inueteratum illum lateris dolorem, ſeu cardialgiam verminoſam, et pectoris anguſtiam interdum recurrentem, ſatis commode valet.

Vir Iuuenis longam ſeriem et innumera decora imaginum praeferens CHRISTOPHORVS GVILIELMVS WERDECKIVS, Themidis in hac academia cultor, viginti tres annos natus, habitu corporis nec ſtricto nec laxo et acri ingenio praeditus, qui anno aetatis nono ex febre variolo-

ſa vera aegrotauerat, quae aliquot variolarum cicatriculas reliquit, et cui anno MDCCLXX *Illuſtr.* MVZELIVS medicamenta ad vermes necandos dederat, Hic Vir generoſiſſimus poſtquam per aliquot dies membrorum laſſitudine, ventris doloribus et anorexia laborauerat, die decimo quinto Ianuarii huius anni leni febre corripiebatur. Die decimo ſeptimo eiuſdem menſis papulae in pectore, collo, brachiis et abdomine conſpiciebantur, quae diebus ſequentibus adiuuante potione diapnoica, in facie et pedibus magis magiſque erumpebant, et in humero dextro nonnullae coadunatae magnitudine nuci auellanae aequalem puſtulam efficiebant. Die decimo nono et viceſimo verum pus in variolis his veris ſimilibus colligebatur. Et quum Ill. PRAESES Viro generoſiſſimo horis veſpertinis indicauerat, morbum hunc eſſe variolas verminoſas, Is huic ſententiae accedebat perhibens, ſe horis pomeridianis roſionibus inteſtinorum vexatum eſſe. A die viceſimo horis veſpertinis et matutinis drachmam dimidiam ſeminis cinae Aleppenſis ſumebat. Cum excrementis magnus muci et colluiei verminoſae modus, in primis vero die viceſimo ſecundo vermes putredine corrupti eiiciebantur. Variolae paullatim exſiccabantur et earum cruſtae inſtar ſquamularum decidebant. Neminem noſtrorum ciuium vel incolarum, nec eorum, qui regionis confinio nobis iuncti ſunt, variolae detinuerunt. Nunc vero Vir natalium ac virtutum ſplendore conſpicuus inoffenſa viuit valetudine.

Mul-

Multa adhuc in medium promere possem eiusmodi variolarum verminosarum exempla, verbi gratia historiam variolarum verminosarum, quibus infans quinque annorum, filius domini diuersoriae tabernae, quae ab insigni, quo ornatur, nempe a tilia nomen habet, et in suburbio nostro iacet, sub finem mensis Maii anno praeterito infestabatur, et innumera alia exempla, nisi vererer, ne libellus hic academicus in spissum volumen increscat. Sufficiant haec exempla ad comprobandum, inueniri variolas verminosas veris per omnia quam simillimas, si fortasse a cicatricibus et contagione recessero. At enim vero quod ad primum adtinet, multi quoque, quorum facies innumeris veris variolis consperfa fuit, nullis notantur cicatricibus. Contagionem autem variolarum verminosarum nec adfirmare, nec negare ausim. Nam nullus eorum, qui nondum variolis veris laborauerat, cum his versatus est, quorum variolis verminosis Ill. PRAESES curationem adhibuit. Si vero ex analogia reliquorum morborum exanthematicorum colligere liceret, nullum fere superesset dubium, quin variolae verminosae aeque ac variolae verae veneno suo alios infecturae sint. Sed quum putredo humorum in variolis verminosis non tanta sit, quanta in veris esse solet; contagionis quoque vis in illis minor est, et si insitio fieret adhibito pure variolarum verminosarum; vero simile est, non veras, sed idem morbi genus excitatum iri. Vere videor posse contendere, eandem esse

vtri-

vtriusque morbi naturam atque originem. Variolae enim verminosae a putredine humorum nostrorum, quibus sanies vermium in intestinis corruptorum immista est, oriuntur; verae autem variolae primam suam originem traxisse videntur a putredine sanguinis in praecalidis regionibus corrupti. Et quum aestatis calor non alias magis quam Africae regiones solis radiis accendat, et mense Iulio atque Augusto Aegyptum Nili aqua inundet, recedente vero huius fluminis aqua, multa animalia relinquantur, e quorum tabo dilapsis corporibus vapores putres adscendant necesse est, qui vna cum vaporibus aquae nimiis aëres huius regionis pestilentiores reddunt: variolae verae de eodem fonte, ex quo pestis emanauit, deriuandae sunt. Antiquissima memoria est, variolas primum in Aegypto aetate Omaris, qui fuit Mahomedis successor, adparuisse p). Hanc sententiam quoque comprobat obseruatio scriptoris illius Arabici, cuius liber manu scriptus in bibliotheca Lugdunensi adseruatur, quod nempe variolae anno DLXXII ad Arabiam aduenerint q). Harum variolarum verminosarum notitia eam certe nobis adferre potest vtilitatem, vt, si eiusmodi homines, qui olim iam veris variolis adflicti sunt, vel quibus variolae insitae fuerunt, iterum variolis laborare videmus; non statim perhibe-

p) Conf. IO. FREINDII *Histor. med. in oper. ei. edit.* Paris. a. 1735. *pag.* 275.

q) Vid. IO. IAC. REISKII Diss. *miscellan. obseruat. medic. ex Arabum monumentis.* Lugd. Bat. 1746.

hibeamus, eos bis variolis veris correptos esse. Plerumque enim vel priores, vel posteriores variolae aut verminosae, aut aliae spuriae fuerunt.

§. XXI.

Si febris verminosa intermittens, seu potius valde remittens per longum temporis spatium iam durauit, in lentam febrem degenerare solet, ita, vt nulli paroxysmi cum incipiente horrore manifesto redeant. Adsunt tamen interdum, praesertim horis vespertinis, subitaneae frigoris accessiones cum leni insequente calore et sudore nocturno. Febris lenta verminosa ex continuis quoque eiusmodi febribus nimium protractis, quin immo per se oriri potest. Febris huius lentae symptomata, praeter modo exposita, si a frigore et calore nimio eorumque effectibus recesseris, sunt fere eadem, quae supra §. XVIII. recensui, in primis vero leucophlegmatia, tympanites, tabes, seu atrophia, ileus, qui oritur vel a glomo vermium implicatorum canalem intestinorum obturante, vel a spasmis vermium vellicatione concitatis, quibus aut tubus coarctatur, aut intestina se intus suscipiunt r). Saepius quoque in febre hac lenta occurrunt faucium strangulationes, cephalalgia, amaurosis, aurium tinnitus et susurrus, auditus grauitas, surditas, apho-

 nia,

r) Vid. Diss. *de intestinis se intus suscipientibus et rarissima huius morbi congeniti obseruatione*, quam Praes. Ill. BEIREISIO habuit Exper. *Neumeisterus* §. 32.

nia, paralyſis membrorum, catalepſis, epilepſia, cuius innumera exempla Ill. PRAESES vidit, aegroſque ſanauit, et motus ſpaſmodici vagi, ſiue chorea, quae a Diuo Vito nomen habet. Huius morbi rarioris exemplum ab Ill. PRAESIDE et a me obſeruatum paucis in medium proferam. *Maria Cina Erneſtina Henrica* infans ſex annos nata, filia *Ioannis Caſpari Bartelſii*, tabernarii cauponae, cuius inſigne eſt ceruus aureus, et quae in ſuburbio noſtro (in der Neumarck) ſita eſt, poſtquam per quatuor hebdomades tenſionibus membrorum et capitis adfecta erat, die ſexto Martii anno praeterito omnium membrorum motu ita tentata eſt, vt ſaltare videretur, et ne per momentum quidem temporis ab hoc membrorum motu diu noctuque libera eſſet. Accedebant vigiliae pertinaces, continuus riſus, aphonia, ſeu articulatae vocis defectus, qui per quinque hebdomades aderat. Ill. PRAESES potionem diapnonicam et antiſpaſmodicam aegrae propinabat, ſed morbus increſcebat. Die decimo ſexto Martii adhibere coepit florum zinci granum vnum mane et veſperi. Die decimo nono conuulſionibus vehementibus haec puella iactabatur, quare Ill. PRAESES moſchi grana duo horis matutinis, et totidem grana poſt meridiem et horis verſpertinis aegrotae praebebat. Quo facto conuulſiones quidem remittebant, ſed membrorum motus continuabatur. Quum Ill. PRAESES vermes in inteſtinis latentes ſuſpicaretur, a die viceſimo ſecundo Martii infanti mane et veſperi drachmam dimidiam

pul-

pulueris ex ſemine cinae parati dabat, quo medicamento anthelminthico ſumto tredecim aſcarides lumbricoides hoſpitium ſuum relinquere cogebantur. His cum magno modo colluuiei verminoſae ope remedii aluum elicientis expulſis motus membra conuellentes ſenſim ſenſimque imminuebantur, et ſub initium menſis Aprilis penitus ceſſabant. Tanta vero remanſit membrorum debilitas, vt paralyſi omnium membrorum laborare puella videretur. Primo loquela, deinde dextri brachii, tum ſiniſtri, tandem pedum motus redibat. Ad partes debiles roborandas liquor e cortice Peruuiano extractus et igne ſpiſſatus per plures hebdomades adhibebatur. Sub initium huius anni infans haec in eundem morbum recidebat; ſed Ill. PRAESES ei facilius, quam anno praeterito medicamentis anthelminthicis et antiſpaſmodicis medebatur.

§. XXII.

Symptomata tum febris verminoſae acutae, (§. XVIII.) tum lentae, (§. XXI.) vel a ſpaſmis, quos vermes concitarunt, vel ab humoribus putridis tam in inteſtinis collectis, quam ad ſanguinem delatis et inde orta huius corruptione, vel a virium debilitate deriuari poſſunt. Nerui enim debilitentur neceſſe eſt, ſi continuis fere ſpaſmis fatigantur, et optima lympha a vermibus conſumitur. Et hancce debilitatem neruorum, maioris dilatationis pupillae cauſſam eſſe exiſtimo. Nam in neruis debilibus ſentiendi facultas imminuitur. Quod ſi igi-

tur membrana oculi neruoſa, *retinam* vocant, debilis reddita eſt, et eo ipſo oculi acies hebeſcit, pupilla dilatatur. Nam neminem medicorum latere poteſt, pupillam contrahi, ſi luminis ſplendor oculos et praeſertim illorum membranam neruoſam ferit, pupillam vero dilatari, ſi minor lucis modus, vel nulla omnino lux in illam membranam immittitur, ſicut hoc fieri ſolet in amauroſi. Accedit ad hoc, quod ſpaſmi a vermibus in inteſtinis concitati ſanguinis circuitum in viſceribus abdominis impediant; ſanguis vero in caput, locum nempe vbi propter mollitiem cerebri minor ei fit renixus, congeſtus, non ſolum arteriam *centralem retinae* s) et arteriam ophthalmicam neruum opticum ambientem t), eiuſque ramulum, circulum arterioſum circa tranſitum nerui optici per craſſitiem ſcleroticae u), ſed arteriam quoque acuſticam nerui acuſtici ſociam, quae ex arteria baſilari cerebri oritur, diſtendit, et comprimendo neruos vicinos debilem viſum, amauroſin, tinnitum, ſuſurrum et difficultatem aurium, immo ſurditatem efficit.

§. XXIII.

Quod ad prognoſin adtinet, febris verminoſa intermittens, niſi ſit ſoporoſa, vel aliis ſympto-

s) Vid. HALLERI *Iconum anatomicarum faſcic. VII. Tab. VI. fig. 7. b.* et ZINNII *deſcript. anatom. oculi hum. Tab. I. fig. 1. a.*

t) HALLER. *lib cit. Tab. VI. fig. 2.* V. et *fig. 4. d.* et ZINN. *l. c. Tab. III fig 5 a.*

u) ZINN. *l. c. fig. 1. g.*

ptomatibus malignis ſtipata incedat, haud periculoſa eſſe ſolet. Si vero acuta eſt, et collectione atque reſorptione liquoris putridi ſanguis eiuſque lympha et omnes corporis humani humores nimium ſunt corrupti, vireſque deficiunt; ſi purpura alba, vel petechiae in conſpectum veniunt; ſi tendines ſubſiliunt: maximum adeſt periculum et mors in propinquo eſſe ſolet. In vitae quoque diſcrimine verſantur aegroti febre lenta verminoſa laborantes, ſi haec febris iam nimis protracta eſt, et vires fractae ſunt. Ex his vero febribus verminoſis conualeſcere poſſunt, qui virium vitalium robore adhuc fruuntur, quibus ſymptomata febris verminoſae ſunt mitiora, et quorum humores nondum ſummo putredinis gradu inquinati ſunt.

§. XXIIII.

His febribus medendi ratio triplex eſt, pro diuerſitate earum naturae. Si igitur febres verminoſae intermittentes ſunt, medicus ante omnia ſtudere debet, vt et mucum conſuetum nidum vermium, et vermes ipſos e corpore eliminet. Prius facile obtinebit, ſi ſalibus mediis, vel medicamentis amaris et ſaponaceis, mucum inteſtinorum reſoluit et abſtergit. Praeſtantiora ſunt ad hoc ſalia enixa, tartarus tartariſatus, tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum, ſal polychreſtum Seignetti, tartari ſal alcali acido citri ſaturatum, et terra foliata tartari. Poſterius eie-

ctio nempe vermium e canali inteſtinorum vix, ac ne vix quidem fieri poteſt, niſi prius vermes vel enecentur, vel ita debilitentur, vt oris ſui ſuctu non amplius inteſtinorum villis arcte adhaerere queant. Innumera quidem ſunt medicamenta, quae verminantibus medici veteres et recentiores commendarunt: maxima vero pars iam exploſa eſt, exempli cauſſa muſcus corallinus, quem non ſolum magnus BOERHAVIVS adhibuit x), ſed LINNAEVS quoque inter praecipua remedia anthelminthica retulit y), cuius vero medicamenti inanitatem Ill. PRAESES iam dudum demonſtrauit z). Noſtra aetate in primis Spigelia anthelmia L. et Dolichos pruriens L. a clariſſimis viris ad verminationem laudantur. Priorem plantam Medicus Anglicus, Cel. BRVNIVS (Brown) in hiſtoria ſua naturali Iamaicae primus cum medicis communicauit, ac miris laudibus praedicauit, et Immortalis LINNAEVS ad illius ſententiam acceſſit in diſſertatione de *Spigelia anthelmia*, quam anno MDCCLVIII. Vpſaliae habuit a). In hac diſſertatione ſolemni adcurata huius plantae, quae ad *Pentandriam Monogyniam* LINNAEI pertinet, deſcriptio et eam adhibendi methodus inuenitur. Herbae SPIGELIAE anthelmiae manipuli duo in aquae fontanae libris duabus coquendi ſunt, vſque dum pars dimi-

x) Vid. EI. *lib. de Materia med. p. 250.*
y) Vid. CAR. LINNAEI *Amoenitat. academ. Vol V. p. 138.*
z) Vid. EI. Diſſ. *medicamenta inania in medicinam peruerſis opinionibus recepta luſtrans. §. XXII. p. 56. ſeq.*
a) Vid. EI. *Amoen. acad. Vol. V. p. 133. ſeqq.*

dimidia aquae consumta sit, cui decocto colato addi potest saccharum, vel succus limonii, et aegro vnciae quatuor quauis sexta vel duodecima hora propinandae sunt per triduum. Ego vero nollem hoc remedio vti sequentibus ductus rationibus. Primum Ill. PRAESES laudatam efficacitatem huius medicamenti obseruare non potuit, quamuis in eo adhibendo omnem curam et studium collocauerit. Cuius quidem rei rationem in eo positam esse censet, quia fluidum hoc medicamentum iam omne in superiori parte intestinorum ab eorum villis resorbetur, ita, vt ad inferiores partes, nempe ad intestinum ileum, vbi lumbrici teretes seu ascarides lumbricoides L. plerumque hospitari solent, nihil fere illius decocti peruenire possit. Deinde hocce medicamentum praeter vires anthelminthicas, alias adhuc habet nociuas. Nam ipse BRVNIVS fatetur, quod Spigelia anthelmia somnum aeque certum et ferme eodem gradu ac opium inducat, et mentem soporet sensusque abalienet, et quod oculi post soporiferum effectum sint distenti, fulgentes, et scintillantes, quemadmodum esse solent ante eruptionem variolarum et morbillorum b). LININGIVS quoque testatur, huius remedii nimiam dosin vertiginem cum spasmis partium supra et infra oculos iacentium et in ipsis oculis excitare c). Et ANTONIVS

b) LINN. *Amoen. acad. Vol. V. p. 144.*

c) Vide *Litteras a* IOANNE (IOHN) LININGIO *Carolistadii in Carolina ad* ROBERTVM WHYTTIVM missas, quae in Actis Edinburg. a. 1764. *p. 386*, continentur.

NIVS ROLANDI filius (Rolandſon) MARTINVS in ſe ipſo poſtquam Spigeliam anthelmiam L. adhibuerat, oculorum pruritum expertus eſt, quamuis nulli vermes, quos Gordios vocat, et ad quos necandos depellendoſque hoc medicamentum ſumſerat, ex aluo eiicerentur d). Altera planta Dolichos pruriens L. a Cel. MVRRAIO commendatur e). Quamuis huius plantae vim medicam negare nolim, ratio tamen, qua Vir Celeberr. efficaciam illius explicare ſtudet, mihi dubia eſſe videtur. A ſolis enim ſetis ſiliquarum hirſutarum huius plantae vim anthelminthicam deriuandam eſſe perhibet. *Hae ipſae*, inquit, *rigiditate et acumine ſuo mechanice lumbricos, nam ad hoſce vnice hic reſpicitur, irritant et magna copia per aluum eliminant. Nam neque tinctura, neque dococtum inde paratum eundem effectum praeſtat. Ne vero iniuriam ſimilem ventriculo et inteſtinis, quam cuti, inferant, eaſdem cum ſyrupo vulgari commiſcent, ad compagem electuarii liquidi, cuius cochleare pro Thea infanti bienni vel trienni, et dupla quantitas adulto datur, iterando hanc doſin diebus inſequentibus, ſubiuncta demum doſi Rhabarbari.* At enim vero tenues hae ſetae, ſi cum liquidis mixtae ventriculo ingeruntur, et in hoc et in inteſtinis macerantur; rigiditatem ſuam ita retinere nequeunt, vt pugendo pruritum in vermibus excitent. Neminem enim fugit, cuncta eiuſmodi herbarum

d) Vid. *der Koen. Schwed. Acad. der Wiſſ. Abhandl. Vol. XXXIII. p. 266.*

e) Vid. EI. *Apparatum medicaminum Vol. II. p. 358 et ſeq.*

barum ſpicula, non ſolum minores vrticarum aculeos, et maiores Iatrophae vrentis L., ſucco acri repletos, ſed etiam ſpinulas, ſiue ſetas rigidiores aliarum plantarum omnem ſuam pungendi vim amittere, ſi liquidis macerantur. Mitto iam alia medicamenta anthelminthica, quae recentiores auctores dilaudant; ego ſane his non indigeo. Ex innumeris obſeruationibus optimi Praeceptoris ad lectos aegrotorum collectis didici efficacitatem incredibilem medicamenti anthelminthici veteribus medicis, quos latino-barbaros vocant, non ignoti, ſeminis nempe cinae Aleppenſis, ſiue Artemiſiae iudaicae L. Semina quidem Santonici veterum et Artemiſiae ſantonicae L. vermes enecandi vim habent; ſed eorum efficacia minor eſt ſemine Artemiſiae iudaicae, ſeu cinae Aleppenſis, quae eſt ad vermes medicina praeſentiſſima, dummodo medicus ea recte vti didicerit. Plerumque ſemen cinae lacte decoquitur, vt facilius infantibus ingeri queat; ſed quum maxima huius lactis, quod vim anthelminthicam in ſe recepit, pars ab ampullis lacteis inteſtini ieiuni abſorbeatur, eius minima tantum et liquore ventriculi atque inteſtinorum miſta pars, vermium nidum contingere et parum efficere poteſt. Nonnulli quidem ſemen Artemiſiae iudaicae L. pueris, qui verminant, praebent, ſed ſimul permittunt, vt illi paullo poſt cibum capiant, quo fit, vt hoc ſemen cibo immiſceatur et vermibus parum noceat. Quodſi igitur ſeminis cinae Aleppenſis efficacitatem in depellendis vermibus non im-

minutam experiri apud animum noſtrum ſtatuimus, drachma vna vel dimidia mane ieiuno ſtomacho ingerenda et verminantibus praecipiendum eſt, vt minimum quatuor horas ſe a cibo abſtineant; deinde vel incoenibus, vel coenatis quinta a coena hora idem praebium dandum eſt. Sic praeſentaneum hoc remedium anthelminthicum cibis non admiſtum ſubinde ad vermes delabetur, et quum hi oſculum ſuum nodulis tribus tamdiu claudere nequeant, quamdiu iſtud ſemen in eo loco eſt, vbi vermes hoſpitantur; aut liquorem ope lymphae inteſtinorum ex ſemine cinae extractum ſorbere, aut ex loco hoc aufugere et propius ad inteſtinum rectum accedere cogentur. Quatuor filiorum mater, cui febris verminoſa tres natu maiores abſtulerat, ab Ill. PRAESIDE petiit, vt quartum et vltimum vitae miſerae ſolatium, in eundem morbum delapſum, ſanaret. Ille, vt ſemen cinae huic morbo opponeret, ſuaſit. Sed noluit vidua haec eius conſilium ſequi, perhibens, ſe iam magnum modum huius ſeminis et fato abſumtis et ſuperſti fruſtra ingeſſiſſe. Is itaque dedit huic feminae formulam medicam, qua pharmacopolae praeceperat, vt ex vncia vna ſeminis cinae Aleppenſis puluerem praepararet, et in octo partes aequales diuideret, quibus ſupra deſcripto modo ſumtis incredibilis vermium numerus ab infante depulſus iſque ſic priſtinae ſanitati reſtitutus eſt. Permagni igitur intereſt, qua ratione hoc medicamentum adhibetur. Sed quanta ſit naturalis eius efficientia duobus exemplis comprobare mihi liceat. *Io-*

Ioanna Catharina Sophia, filia *Ioannis Georgii Piestii* sclopetorum fabri Helmstadiensis, qui in platea, cui a calceis nomen est (Schuhstrasse), in aedibus conductis habitat, puella octo annorum mense Februario anno MDCCLXXVII intolerabilibus cruciabatur torminibus, quorum caussam vermes esse Ill. PRAESES coniiciens, adhibito semine cinae Aleppensis breui tempore centum et triginta tres lumbricos teretes e ventre expellebat. Et aliquot abhinc hebdomadibus data vncia dimidia huius seminis ex intestinis infantis sex annorum, filii *Henrici Schraderi* fabri fenestrarum in vico vicino Walbecca habitantis, sexaginta tres eiusmodi vermes paucis diebus eiiciebat. Miror itaque, qui fieri potuerit, vt Cel. van DOEVEREN in recensione remediorum anthelminthicorum f) huius praesentis medicamenti nullam mentionem faciat, quum multa medicamenta inania recenseat. Nisi quis putet, Virum Cel. sub semine zedoariae semen santonici vel cinae intellexisse. Verum enim vero differentia inter zedoariam seu Kaempferiam rotundam L. et Artemisiam iudaicam L. Virum Cel. latere non potuit. Vermes enecti, vel debilitati et nondum eiecti medicina aluum soluente eliminandi sunt. Id quod optime fieri potest vel manna, vel rhabarbaro solo, aut cremore tartari mixto, vel sale mirabili GLAVBERI, vel anglicano, vel pilulis mercurialibus adhibitis. Aluo sic eluta et a vermibus, muco et humoribus putridis purgata, statim corticem Peru-

f) *Lib. cit. p. 69. seq.*

uianum ad febrem depellendam praebere possumus. Hoc enim remedium non solum febri tuto medetur, verum etiam putredinem humorum a resorptis ex intestinis liquoribus putribus ortam corrigit, quin immo vermes fortasse adhuc residuos et remediis anthelminthicis debiles redditos enecat. Ventriculi et intestinorum debilitas emendanda est succis plantarum amararum, in primis vero e corticibus malorum aureorum, e cortice Peruuiano, cascarillae, e cortice et ligno quassiae ope aquae vel vini extractis et aqua cinnamomi solutis, addito spiritu nitri dulci.

§. XXV.

Si febris verminosa est continua, acuta, putrida, non semper curationis initium, sicut in febribus intermittentibus, fieri debet occisione vermium. Nam vermes saepius iam mortui sunt et putrefacti. Si igitur putris haec colluuies vna cum bile corrupta sanguini admiscetur, febris vt augeatur necesse est. Et si vermes adhuc vegeti in intestinis repunt, ei adhibitis anthelminthicis medicamentis irritari et sic atrocia symptomata excitari possent. Praestat ideo colluuiem hanc verminosam ac biliosam ex intestinis eliminare, antequam omnes humores inquinare et hac corruptione febris putrida crescere potest. Interdum quoque iisdem medicamentis aluum mouentibus simul vermes ex intestinis expelluntur. Quare ante omnia aluus cienda est lenioribus remediis catharticis, decocto tamarindorum, vel solo, vel manna et cremore tartari mixto, quibus medicamentis

simul

ſimul putredo corrigitur et calor temperatur. Repetenda ſunt haec remedia, vel cum rhabarbaro nitro mixto commutanda. Nonnumquam iis praemittatur medicamen vomitum efficiens, verbi gratia puluis radicis ipecacuanhae, ſi vel ructus putres, aut amari, vel alia ſymptomata de colluuie morbi putrida in ventriculo, vel ſuperioribus inteſtinorum partibus, praeſertim in duodeno haerente, teſtantur. Aeſtus temperandus eſt nitro, vel acidis ſalibus, quibus ſimul putredo imminuitur, id quod etiam obtineri poteſt decocto florum arnicae et corticis Peruuiani, in primis ſi ei acida ſalia admiſcentur. Conuulſiones vel moſcho, vel naphtha nitri, vel floribus zinci cohiberi poſſunt. Qua ratione exanthematibus et aliis ſymptomatibus medeamur, ex ſupra enarratis morborum hiſtoriis patet.

§. XXVI.

In febre lenta eadem medicamenta tum ad vermina depellenda, tum ad putredinem imminuendam, tum ad conuulſiones coercendas, quae modo recenſui, adhibenda ſunt. Reliqua ſymptomata vermibus expulſis vel promtius finiuntur, vel remittunt, vel iiſdem remediis continuatis curari poſſunt. Febris lentae cauſſa ſaepius taenia eſſe ſolet, quae, ſi febris remiſſior eſt, et vires aegrotus nondum amiſit, vel remediis NVFFERIANIS g) vel paucis granis gummi Cambogiae L. vel reſinae ialappae vini ſpiritu ſolutae h), e ventre eiicere poſſumus. Contra febrem lentam ſacchari lactis vncia vna vel duae aqua liquefactae et quotidie ſumtae, nec non ſerum lactis acidulum et dulce, addito ſub finem cortice Peruuiano egregie medentur.

g) Vid. *Précis du traitement contre les ténia.* a Paris 1775.

h) Cuius expulſionis exemplum ſupra *p. 6 not. g.* inuenies, et hac taenia expulſa tum febris lenta, tum epilepſia, quibus MARNIZIVS ſaepe iactatus erat, ceſſauit.

Errata typogr. Pag. 22. lin. 23. lege *liberorum.* P. 24. l. 14. l. *lumbricos.* l. 29. l. *Die.* P. 42. l. 19. l. *diapnoicam.*

PRAESES
HINZIO SVO
S. D. P.

Si quis vmquam in defendenda dissertatione academica, TV *certe non indiguisti praeside seu propugnatore. Modestae* TVAE *petitioni satisfeci magis eo fine, vt testis sim praeclarae* TVAE *eruditionis, quam vt* TE *ab dissentientium telis defendam. Testis iam fui solidae* TVAE *doctrinae, quum ordo noster* TVAM *in medicina scientiam tentaret. Promto latini sermonis flumine ad cunctas quaestiones, quae* TIBI *ab Honoratissimis meis Collegis et a me propositae sunt, eximie et ita respondisti, vt medicorum ordo* TIBI *honorem decerneret, quem nulli candidatorum tribuit ab eo tempore, ex quo membrum illius fui. Et meo quidem iure grauissimas de* TE *laetandi prae me habeo rationes, eoque maiorem ex eruditione* TVA *percipio voluptatem, quo certius constat*, TE, *ex quo in Academia Argentoratensi et in primis institutione* Celeberr. LOBSTEINII, *Anatomici nostrae aetatis facile principis bene praeparatus ad hanc litterarum vniuersitatem accessisti, nullas alias scholas, quam meas frequentasse. Nec mihi defuerunt* TVI *erga me studii egregia documenta. Quum enim* Perillustris et Generosissimus POLENIVS, *quem propter eximiam virtutis indolem summa obseruantia colo, grauissimo pedis vlcere et febre hectica laboraret, atque ego permultis morborum depellendorum negotiis, continuisque laboribus academicis distentissimus impedirer, quo minus quotidie* Virum Generosissimum *inuisere possem*, TV *tam diu Aegro adsedisti, donec ad* Eum *redirem, et quum* Nobilissimus BREYMANNVS *gangraena pedis adflictus viginti duas hebdomades in aedibus meis commoraretur*, TV *eo tempore, quo ad remotiores aegrotos iter feceram, vulnera fere mortifera deligasti, et sic vterque pristinae valetudini restitutus est. Mihi quoque sectiones chirurgicas facienti manus commodasti. Non potest ergo fieri, vt exoptatam, quam nactus iam mihi esse videor, praetermittam occasionem, gratum meum animum* TIBI *palam significandi. Ex animo* TIBI *gratulor summos in Medicina honores. Gratulor Ciuitati, in qua medicam et chirurgicam artem exercebis, de medico et chirurgo dexterrimo. Faxit supremum Numen, vt prospere ac feliciter* TIBI *cedant omnia.*